

INTERKULTURNÍ KOMUNIKAČNÍ KOMPETENCE

ROZVOJ INTERKULTURNÍ KOMUNIKAČNÍ KOMPETENCE

STUDENTŮ UČITELSTVÍ ANGLICKÉHO JAZYKA

Autorka: **Mgr. Klára Kostková**

Školitelka: **doc. PhDr. Michaela Pišová, M.A., Ph. D.**

Obor: Filologie – Didaktika konkrétního jazyka

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2011

1. Výsledky práce

Mgr. Klára Kostková realizovala výzkum v oblasti interkulturní komunikační kompetence a jejího rozvoje v kontextu školního vzdělávání a pregraduální přípravy učitelů anglického jazyka. Problematika je nejen velmi aktuální, ale i značně terminologicky rozrůzněná, koncepčně neujasněná a málo výzkumně podchycená. Jak uvádí sama autorka, rozvoj interkulturní komunikační kompetence představuje značnou výzvu pro učitele a potažmo také pro vzdělavatele učitelů.

K výsledkům disertačního výzkumu patří kromě výsledků vlastního empirického šetření také výsledky teoretické analýzy zkoumané problematiky včetně metaanalýzy modelů interkulturní komunikační kompetence a autorčina vlastního modelu z metaanalýzy vycházejícího. Význam teoretické analýzy zkoumané problematiky v předložené disertační práci bych chtěla podtrhnout, protože tato analýza je skutečně neobvykle důkladná a ukazuje autorčinu sečtělou, hluboký vhled do zkoumané problematiky, ale i schopnost precizně formulovat, logicky argumentovat a kriticky hodnotit prostudované zdroje.

Z hlediska rozvoje oboru lze předloženou disertační práci nesporně považovat za přínosnou, jak z hlediska teoretického rozpracování zkoumané problematiky, tak i z hlediska výzkumného. Navržený studijní předmět, v jehož kontextu bylo realizováno empirické šetření, představuje významnou inspiraci pro praxi učitelského vzdělávání.

Jak je patrné z bibliografie, autorka sama v dané oblasti již publikovala řadu příspěvků a to samostatně i ve spolupráci s dalšími autory.

2. Struktura práce

Práce je logicky rozdělena na teoretickou a empirickou část. V teoretické části po úvodním terminologickém vymezení autorka důkladně zpracovává východiska filozofická, lingvisticko-didaktická i pedagogicko-psychologická. Vysoce hodnotím analýzu a kritické hodnocení pojetí komunikační kompetence ve Společném evropském referenčním rámci pro jazyky v části 2.2.2.. Teoretická část přitom není pouze budováním východisek pro část empirickou. Ve stěžejní čtvrté kapitole věnované Interkulturní komunikační kompetenci, jejímu rozvoji a hodnocení autorka předkládá také výsledky své metaanalýzy 17 modelů interkulturní komunikační kompetence, na jejímž základě dospívá k vlastnímu modelu interkulturní komunikační kompetence a vymezení jeho základních dimenzí. Dotýká se přitom i problematiky české školské politiky, když hovoří o interkulturní výchově a vzdělávání v rámci českých vzdělávacích dokumentů. Zde je autorka oprávněně kritická, když poukazuje na nedostatečné teoretické uchopení problematiky multikulturní/interkulturní výchovy a vzdělávání a z něj vyplývající nejednotnost a rozpory, s nimiž se musejí potýkat čeští učitelé při tvorbě školních vzdělávacích programů i při vlastní pedagogické činnosti.

V empirické části autorka prezentuje dvě dílčí výzkumná šetření. Velmi pečlivě dokumentuje výzkumné postupy a prokazuje vynikající orientaci v relevantních kvantitativních i kvalitativních statistických metodách. První studie, kterou považuje autorka sama za vedlejší, je analýzou školních vzdělávacích programů 28 základních škol v České republice. Autorka dospěla k závěru, že výsledky analýzy očekávaných výstupů z učení jsou značně znepokojivé, s čímž se lze zcela ztotožnit. Vyplývá z nich například to, že v rámci vzorku 28 škol se objevilo pouze 11 položek zařazených v dimenzi dovedností nebo 12 položek zařazených v dimenzi postojů (z práce přitom nevyplývá, jednalo-li se o 11 různých škol či více položek v rámci menšího počtu škol, takže výsledky mohou být ještě znepokojivější, než jak se jeví na první pohled).

Druhou část výzkumného šetření prezentuje případová studie, která je zasazena do kontextu výuky předmětu s názvem Interkulturní komunikační kompetence v rámci studia Učitelství anglického jazyka na pardubické univerzitě.

V závěru autorka formuluje kromě vlastních výstupů i podněty k zamyšlení a dalšímu výzkumu.

3. Připomínky k textu

První část výzkumného šetření představuje obsahová analýza školních vzdělávacích programů. Vlastní obsahová analýza je bohužel pojednána dosti stručně, v hlavním textu ani v přílohách se neobjevují příklady položek, které byly kategorizovány.

Formulace ve školních vzdělávacích programech, které reprezentují zamýšlené kurikulum, nemusejí být nutně totožné s kurikulem realizovaným, tedy se skutečným pedagogickým působením učitelů. I z tohoto důvodu se domnívám, že závěry analýzy školních vzdělávacích programů nemohou dost dobře reprezentovat realitu školy a pro získání realističtějšího obrazu by bylo třeba je doplnit přinejmenším rozhovory s učiteli, ne-li též přímým pozorováním výuky.

Pokud jde o druhou část empirického šetření, zaujala mě formulace cílů vyučovaného předmětu. Cíle předmětu byly stanoveny jednak s ohledem na studenty (rozvoj jejich interkulturní komunikační kompetence) a jednak s ohledem na jejich budoucí profesi („*aby se pak v praxi stali jejími kvalitními zprostředkovateli*“). Zde je nutno poznamenat, že u studentů učitelství nelze spoléhat na to, že učební výstupy z absolvovaného předmětu (i když je tento předmět do značné míry postaven na principech zkušenostního učení) budou automaticky schopni aplikovat v praxi. Dosažení druhého cíle je tedy možné pouze tehdy, pokud v rámci předmětu byla diskutována i rovina aplikace daných metod a forem výuky na základní škole a zprostředkování problematiky interkulturní komunikační kompetence žákům.

Pro účely výzkumu rozvoje interkulturní komunikační kompetence studentů učitelství AJ zvolila autorka metody obsahové analýzy rozhovorů v ohniskových skupinách a dotazníkového šetření administrovaného ve skupině 17 studentů. Obě metody jsou s velkou pečlivostí popsány a zdokumentovány. Oceňuji důkladnou práci s dotazníkem YOGA Form. Za relevantní doplnění provedených analýz bych považovala analýzy dalších materiálů, které předkládali studenti pro hodnocení předmětu, zejména dalších součástí portfolií, jako je biografie nebo hodnocení absolvovaného předmětu.

4. Jazyková a grafická úroveň

Z formálního hlediska je práce pečlivě a přehledně uspořádána, grafické zpracování je na vysoké úrovni. Jednotlivé hlavní kapitoly jsou uzavřeny přehledným shrnutím obsahu, což přispívá k přehlednosti práce. Práce je psána kultivovaným odborným jazykem.

5. Otázky k obhajobě

U obhajoby doporučuji se zaměřit na následující otázky:

1) Vaše šetření prokázalo, že studovaný předmět rozvíjel výrazněji interkulturní znalosti a dovednosti než postoje a povědomí studentů. Povědomí je přitom považováno za dimenzi základní, s potenciálem prohlubovat dimenze ostatní. Považujete postoje a povědomí za stabilnější dimenze, které jsou obtížněji přístupná intervencím ve formálním vzdělávání? Jaké postupy ve vzdělávání by podle Vás tyto dimenze efektivněji „zasáhly“? Lze uvažovat o konkrétních změnách v předmětu Interkulturní komunikační kompetence, které by vedly k dalšímu rozvoji těchto dimenzí?

2) Považujete v rozvoji interkulturní komunikační kompetence za významný i faktor času? Podle Fantiniho je rozvoj interkulturní komunikační kompetence záležitostí longitudinální, což by mohlo znamenat, že doba jednoho semestru je příliš krátká pro podstatné ovlivnění jednotlivých dimenzí. Jaké změny v pregraduálním vzdělávání učitelů anglického jazyka na českých univerzitách by v tomto smyslu podle Vás byly žádoucí?

6. Závěry

Mgr. Klára Kostková jednoznačně prokázala schopnost samostatné tvůrčí práce v oboru didaktika cizího jazyka. Její práce nazvaná „*Interkulturní komunikační kompetence - Rozvoj interkulturní komunikační kompetence studentů učitelství anglického jazyka*“ splňuje požadavky standardně kladené na disertační práce v oboru Filologie – Didaktika konkrétního jazyka. Práci doporučuji k obhajobě.

